

Gunnar Jarring. *The Moen Collection of Eastern Turki (New Uighur) Proverbs and Popular Sayings - Edited with Translation, Notes and Glossary, Scripta Minora, Regiae Societatis Humaniorum Litterarum Lundensis, Studier Utgivna av Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund 1984-1985 : 1, Lund 1985.*

Değerli türkolog Gunnar Jarring bu eserinde Moen Koleksiyonundaki Doğu Türkçesi (Yeni Uygurca) atasözlerini ve dörtlüklerini bilim alemine sunmaktadır. *Giriş* (sayfa 5-9), *Atasözleri ve Dörtlükler* (s. 10-61), *Sözlük* (s. 62-73) ve *Müracaat Edilen Kaynaklar ve Kısaltmalar* (s. 74-76) bölümlerinden oluşan kitabın girişinde Jarring, Doğu Türkçesi (Yeni Uygurca) atasözlerinin üç gruba ayrılabilirliğini söylemektedir. Atasözü sayısına göre bu gruplar içinden en zengin koleksiyona Rusya'daki, bilhassa Kazakistan'daki, Uygur Türkleri sahiptir. Çin Türkistanı'nın kuzeyinde oturan ve evvelce kendilerine Tarançi adı verilen Uygur Türklerine ait atasözleri de oldukça zengin bir koleksiyon teşkil etmektedir. Buna karşılık güney Çin Türkistanı'ndan derlenen atasözleri sayıca mahduttur. Çin Türkistanı'nı kuzey ve güney olarak ikiye ayırmak suretiyle Jarring bu bölgelerden derlenen atasözlerinin bir bibliyografyasını vermekte ve her referansın sonunda derlemenin ihtiva ettiği atasözü sayısını parantez içinde belirtmektedir. Bu araştırmanın neticesinde görülüyor ki kuzey Çin Türkistanı'ndan bu güne kadar aşağı yukarı - mükerrer de olsa - 5900, güney Çin Türkistanı'ndan ise 496 atasözü derlenmiş bulunmaktadır. Bu mahiyeti az tanınan güney Çin Türkistanı atasözlerine Jarring bu çalışmasıyla 218 atasözü ve dörtlük ihtiva eden yeni ve mükemmel bir derleme kazandırmıştır.

Jarring'in derlemesindeki atasözleri esas itibariyle Moen koleksiyonunda bulunan üç yazmaya, bir kaç atasözü ile Jarring'in Kaşgar'da iken yaptığı tesbitlere dayanmaktadır. Bilindiği üzere misyoner Sigfrid Moen (d. 1897) uzun yıllar Kaşgar ve Yeni - Hisar'da bulunmuş ve Doğu Türkçesine vakıf bir zattır. Bundan bir kaç yıl önce Moen, doğuda bulunduğu sıralarda topladığı modern Uygurca popüler edebiyatı koleksiyonunu Jarring'e sunmuştur. Bu zengin koleksiyon bilahare Lund Üniversitesi Kütüphanesine devredilecektir. Moen koleksiyonunda bulunan ve atasözleri ihtiva eden bu üç yazmadan en mufassalı Dr. Nur Luke tarafından Arap harfleriyle kaydedilmiş atasözlerini ve Moen'in eklediği transkripsiyon, İsveççe tercüme ve yer yer açıklamalarını kapsayan bir yazmadır. İkinci yazmada yine Luke'un Arap harfleriyle tesbit ettiği atasözleri ve bir iki yerde Moen'in açıklamaları vardır. Üçüncü

yazma Jacob Stephen'in yine Arap harfleriyle tesbit ettiği atasözlerini havidir. Yazmaların üçü de 1940-1950'li yıllardan kalmadır.

Atasözleri ve dörtlükler (yazmalarda bu dörtlüklere *koşag* veya *koşag* *koşagi* adı verildiği belirtilmektedir), alfabetik sıraya ve fonetik transkripsiyon esasına göre düzenlenmiş ve numaralandırılmıştır. Bunu müteakip atasözlerinin İngilizce tercümesi ve gereken yerlerde bir açıklaması yapılmıştır. Her maddenin kaynağı belirtilmiş, ayrıca eş veya benzeri atasözü ihtiva eden güney Çin Türkistanı atasözü derlemelerine işaret edilmiştir. Atasözlerinin kuzey Çin Türkistanı atasözleri ile karşılaştırılması sadece Le Coq'un ve Katanov-Menges'in derlediği atasözleri için tahakkuk ettirilmiştir.

Sözlük kısmında metinde geçen bütün kelimeler yer almakta, kelimelerin menşeleri belirtilmekte ve metinde üçten az kullanılmış kelimelerin yeri gösterilmektedir. Ayrıca, metnin dip notlarında da faydalı sözlük açıklamaları vardır.

Referans bölümü konuya ilişkin temel bibliyografya mahiyetindedir.

Gunnar Jarring'in türkolojiye katkılarına bir yenisi eklenmiş bulunuyor; bu vesileyle kendisine bir kere daha teşekkür ederiz.

EMİNE GÜR SOY - NASKALI